

2019

OFFENTLIGGJØRING AV FINANSIELL INFORMASJON – PILAR 3

KOMMUNALBANKEN AS

Innhold

1	MINIMUMSKRAV TIL KAPITAL	1
1.1	KAPITAL	1
1.1.1	KJERNEKAPITAL	1
1.1.2	TILLEGGSKAPITAL	1
1.2	KAPITALDEKNING.....	2
1.3	UVEKTET KJERNEKAPITDEKNING	2
2	STYRING OG KONTROLL MED RISIKO	3
2.1	RISIKOAPPETITT	3
2.2	INTERNKONTROLL OG RISIKOSTYRING.....	3
2.2.1	ORGANISERING	3
2.2.2	INTERNKONTROLLRAMMEVERK	4
2.2.3	RISIKOVURDERING OG KAPITALBEHOV	4
2.3	OPPLYSNING OM RISIKOKATEGORIER	5
2.3.1	KREDITTRISIKO	5
2.3.2	MARKEDSRISIKO	11
2.3.3	OPERASJONELL RISIKO.....	12
2.3.4	LIKVIDITETSRISIKO	12

TABELLER

Tabell 1 - Kjernekapital	1
Tabell 2 - Tilleggs kapital	1
Tabell 3 - Beregningsgrunnlag og kapitaldekning	2
Tabell 4 - Kredittrisiko fordelt på engasjementstype	2
Tabell 5 - Gjennomsnittlig vektet løpetid for ratingklasser i likviditetsporteføljen	6
Tabell 6 - Rating av engasjement.....	6
Tabell 7 - Engasjementsbeløp ut i fra ekstern kredittrating.....	7
Tabell 8 - Kredittrisiko fordelt på geografisk område	8
Tabell 9 - Kredittrisiko fordelt på bransje	8
Tabell 10 - Kredittrisiko fordelt på løpetid.....	8
Tabell 11 - Kredittrisiko for derivater fordelt på geografisk område.....	9
Tabell 12 - Kredittrisiko for derivater fordelt på bransje/ type motpart.....	9
Tabell 13 - Kredittrisiko for derivater fordelt på løpetid.....	9
Tabell 14 - Totalt engasjementsbeløp før og etter sikkerheter	9
Tabell 15 - Verdi finansielle derivater	10
Tabell 16 - Risikoklasse og vekting (standardmetoden for langsiktig rating)	11

FIGURER

Figur 1 Internkontrollsystem	4
Figur 2 Geografisk fordeling av likviditetsporteføljen	7

1 MINIMUMSKRAV TIL KAPITAL

Pilar 1 omfatter kapitalkrav for følgende typer risiko:

- Kreditrisiko
- Markedsrisiko
- Operasjonell risiko

Kommunalbanken (KBN) bruker standardmetode for beregning av kredittrisiko og basismetode for beregning av operasjonell risiko.

1.1 KAPITAL

KBNs samlede ansvarlige kapital etter tillegg, fradrag og begrensninger er på NOK 17 957 mill.

1.1.1 KJERNEKAPITAL

KBNs kjernekapital består av følgende poster (beløp i mill. NOK):

	2019	2018
<i>Ren kjernekapital</i>		
Innbetalt aksjekapital	3 145	3 145
Opptjent egenkapital i form av tidligere års tilbakeholdte resultater	9 784	8 591
Delårsresultat som inngår i kjernekapitalen	1 283	1 496
Andre immaterielle aktiva	(126)	(116)
Foreslått utbytte	-	(481)
Justeringer i ren kjernekapital knyttet til regulatoriske filtre	(318)	609
Sum ren kjernekapital	13 768	13 244
Annen godkjent kjernekapital	2 189	2 189
Sum kjernekapital	15 957	15 433

Tabell 1 - Kjernekapital

KBN har to utestående fondsobligasjoner, pålydende NOK 1 milliard og NOK 1.2 mrd. utstedt hhv. 17.06.2015 og 21.06.2017. Begge er evigvarende med første innløsningsrett etter henholdsvis fem og ti år, og deretter på hver rentedato. Lånene er klassifisert som egenkapital. Første lån har kupong 3m NIBOR + 150 basispunkter. Det andre har fast rente på 3,26 prosent i ti år, og deretter flytende rente på 3m NIBOR + 150 basispunkter og er tatt opp til handel på Oslo børs.

1.1.2 TILLEGGSKAPITAL

KBN har ett utestående ansvarlig lån, utstedt 19. mai 2016, pålydende NOK 2 mrd. og forfall i mai 2033, jf. tabell 2 nedenfor.

Lånet er tatt opp til handel på Oslo Børs, og løper med fast rente på 3,02 prosent pr år. KBN har med 30 dagers varsel og godkjenning fra Finanstilsynet, rett til helt eller delvis å innløse lånet 23/05/2028 og hver etterfølgende rentedato.

<i>(Beløp i mill. NOK)</i>	<i>Hovedstol i valuta</i>	<i>Innløsningsrett</i>	<i>Rente</i>	<i>Hovedstol i NOK</i>
Ordinær ansvarlig lånekapital	NOK 2 000	2028	3.02%	2 000
Annet				
SUM ansvarlig lånekapital				2 000

Tabell 2 - Tilleggskapital

Omtale av bankens kapital gis for øvrig i note 23-24 og 31 i årsrapporten for 2019.

1.2 KAPITALDEKNING

Minstekravet til kapitaldekning er gitt ved:

$$\frac{\text{Kjernekapital} + \text{Tilleggs kapital}}{\text{Kredittrisiko} + \text{Markedsrisiko} + \text{Operasjonell Risiko}} \geq 8$$

I tillegg er minstekravet til ren kjernekapital 4,5 prosent og minstekrav til kjernekapital 6 prosent.

Tabell 3 viser en sammenligning av beregningsgrunnlaget og kapitaldekningen for 2019 og 2018:

<i>(Beløp i mill. NOK)</i>	2019	2018
Beregningsgrunnlag	79 347	75 976
Ren kjernekapitaldekning	17,35%	17,43%
Kjernekapitaldekning	20,11%	20,31%
Kapitaldekning	22,63%	22,95%

Tabell 3 - Beregningsgrunnlag og kapitaldekning

KBN følger det norske kapitalkravsregelverket og er underlagt krav til ren kjernekapital på 14,8 prosent inklusive buffere. Tilsvarende er krav til kjerne- og total kapital inkludert buffere på henholdsvis 16,3 prosent og 18,3 prosent.

Tabell 4 viser bokført verdi for kredittrisiko fordelt på engasjementstyper¹ for 2018 og 2019.

<i>(Beløp i tusen NOK)</i>	2019	2018
<i>Kredittrisiko (Standardmetoden)</i>	<i>Bokført verdi</i>	<i>Bokført verdi</i>
Stater og sentralbanker	37 240 874	40 934 276
Lokale og regionale myndigheter	339 267 883	328 042 748
herav norske kommuner	310 881 399	303 537 652
Offentlig eide foretak	5 892 495	10 038 425
Multilaterale utviklingsbanker	7 009 855	10 854 068
Finansinstitusjoner	11 010 908	40 466 648
herav motpartsrisiko for derivater	10 072 598	14 690 361
Engasjementer med sikkerhet i boligeiendom	30 508	32 968
Obligasjoner med fortrinnsrett	35 533 851	26 967 333
Øvrige engasjementer	1 466 177	10 277
Verdipapirisering	5 522	7 643
Tilleggskrav for CVA-risiko	300 282	180 404
Sum minimumskrav kredittrisiko	437 758 355	409 584 540

Tabell 4 - Kredittrisiko fordelt på engasjementstype

1.3 UVEKTET KJERNEKAPITDEKNING

Finansdepartementet fastsatte krav til 3 prosent uvektet kjernekapitaldekning som skal oppfylles fra og med 30. juni 2017. Uvektet kjernekapitaldekning er gitt ved:

¹ Forskjell i regnskapsverdier og engasjementsbeløp under standardmetoden har sitt opphav i forskjellige motregningsmetodikk av derivater (jf. note 21 i årsregnskap), beregning av fremtidig potensiell kreditteksponering og tilleggskrav til CVA risiko under kapitaldekningsregelverket, samt at innvilgede men ikke-utbetalte utlån ikke balanseføres.

Kapitalmål

Eksponeringsmål

Kapitalmålet består av kjernekapital som definert i beregningsforskriften. Beregning av eksponeringsmålet følger av CRR/CRD IV-forskriften, vedlegg 1 fastsatt 29.juni 2017. KBN har per 31.12.2019 en uvektet kjernekapitaldekning på 3,68 prosent. Se vedlegg for oversikt over elementene som inngår i beregningen.

2 STYRING OG KONTROLL MED RISIKO

2.1 RISIKOAPPETITT

KBN kan ikke ta mer risiko enn det som ligger til grunn for KBNs rolle, mandat, virksomhetsmodell og AAA rating. KBN skal ha svært lav appetitt til å påta seg likviditetsrisiko, kapitalrisiko og kredittrisiko mot utlånskunder og lav appetitt for å påta seg markedsrisiko, operasjonell risiko og motpartsrisiko. Det er definert risikoappetitt for alle vesentlige risikoer som er kritiske for bankens virksomhet og eksistens. Bankens vesentligste risikokategorier er kapitalrisiko, kredittrisiko, likviditetsrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko.

2.2 INTERNKONTROLL OG RISIKOSTYRING

2.2.1 ORGANISERING

Styrets formål og oppgaver er fastsatt i aksjeloven, finansforetaksloven og selskapets vedtekter. Styret benytter revisjonsutvalget og risikoutvalget som saksforberedende organer i oppfølgingen av risikostyringen og internkontrollen. Styret har det overordnede ansvaret for risikostyringen og fastsetter bankens risikoappetitt i tråd med eierens og myndighetenes krav, og hensyntar bankens risikokapasitet og toleranse for svingninger i resultat og kapital. Risikoappetitten operasjonaliseres gjennom fastsettelse av rammer for typer og omfang risiko banken kan eksponeres for.

Styret underrettes jevnlig om foretakets virksomhet, stilling og resultatutvikling. Styret behandler administrasjonens vurdering av risiko og hendelser som en integrert del av den løpende virksomhetsrapporteringen.

Administrerende direktørs ansvar er fastsatt i gjeldende lover, herunder aksjeloven og finansforetaksloven, selskapets vedtekter og instruks og pålegg fra styret. Administrerende direktør har ansvaret for gjennomføring av risikostyringen og internkontrollen, og følger opp og vurderer løpende endringer i bankens risikoeksponering.

I Kommunalbankens første forsvarslinje for risiko- og etterlevelseskontroll inngår utlånsavdelingen, finansmarkedsavdelingen med innlån, likviditetsstyring og avdelingen for post trade operations.

Andre forsvarslinje består av finansiell kontroll, samt risikostyrings- og compliancefunksjonene. Lederne for risikostyring og compliance funksjonene har direkte rapporteringslinje til administrerende direktør og til styret. Andre forsvarslinje overvåker, veileder og bidrar til å forbedre førstelinjekontrollene og utfører samlet risikomåling. Ansvaret omfatter risikostyringen og etterlevelseskontroll av eksternt og internt regelverk (compliance). Tredje forsvarslinje utøves av internrevisor Deloitte som rapporterer direkte til styret.

2.2.2 INTERNKONTROLLRAMMEVERK

KBNs retningslinjer for internkontroll har som formål er å etablere overordnede prinsipper for arbeidet med å gjennomføre og følge opp internkontrollen, samt tydeliggjøre roller og ansvar. KBNs internkontroll skal sikre:

- Målrettet og effektiv drift
- Pålitelig rapportering
- Etterlevelse av eksternt og internt regelverk
- Overvåkning og oppfølging av styrefastsatt risikoappetitt

KBNs internkontrollsystem består av mål og strategi, styrende organer, prosessrammeverk, risikostyring, kontroller, etterlevelse og rapportering. Samlet skal disse elementene sikre at KBN har en effektiv internkontroll. Elementene som utgjør KBNs internkontrollsystem er illustrert i Figur 1.

Figur 1 Internkontrollsystem

2.2.3 RISIKOVURDERING OG KAPITALBEHOV

Det foretas en risikovurdering av vesentlige risikoer for alle bankens virksomhetsområder minst årlig. For alle virksomhetsområdene foretas en systematisk vurdering av om foretakets risikostyring er tilstrekkelig for å håndtere identifiserte risikoer på en forsvarlig måte. Risikovurderingene forelegges styret. KBN har i tillegg en prosess for vurdering av kapital- og likviditetsbehov ift. institusjonens risikoprofil (ICAAP). I prosessen evalueres også risikokategorier som ikke inngår i Pilar 1. Institusjonen skal løpende vurdere om kapitalbehovet er tilstrekkelig ut fra faktisk og fremtidig risikoeksponering. ICAAP er en integrert del av vurderings- og beslutningsgrunnlaget for institusjonens kapitalbehov, hensyntatt strategi, budsjett, internkontroll, rammer og evt. nye produkter/forretningsområder. Styret og ledelsen vurderer løpende og dokumenterer minst årlig det overordnede risikobildet.

Beregning av kapitalbehovet gjennomføres ved å estimere hvor mye kapital institusjonen bør ha for å sikre seg mot den totale risikoeksponeringen. Dette gjøres ved å estimere kapitalbehovet per

risikoområde. I KBNs ICAAP dokument er følgende risikokategorier gjenstand for særskilt oppfølging og styring: kredittrisiko, markedsrisiko, likviditetsrisiko, operasjonell og annen ikke-finansiell risiko.

Institusjonen har utarbeidet stresstester for styring og overvåking² av bl.a. kredittrisiko, markedsrisiko og likviditetsrisiko. Resultat fra slike stresstester benyttes minst årlig i oppdatering av strategi, kapitalvurderingsprosesser, gjenopprettingsplan³ samt for å fastsette rammer og retningslinjer ved rammebrudd.

Operasjonell risiko for kritiske funksjoner og prosesser i KBN vurderes årlig, eller når forholdene tilsier det. Operasjonell risiko vurderes langs forhåndsdefinerte tapshendelses kategorier i tråd med myndighetsanbefalinger. Formålet er å sikre at det er etablert tilstrekkelige risikoreducerende tiltak for å unngå tap. Hendelser rapporteres og registreres i KBN og inngår i vurderingen av den operasjonelle risikoen.

2.3 OPPLYSNING OM RISIKOKATEGORIER

Opplysningene i avsnitt 2.3 relaterer seg til kapitalkravsforskriften §46.

2.3.1 KREDITTRISIKO

Kredittrisiko defineres som risiko for tap som følge av at kunder eller andre motparter ikke kan gjøre opp for seg til avtalt tid og i henhold til inngåtte avtaler.

KBN har kreditteksponering ifm. utlån, likviditetsforvaltning og sikringshandler (derivattransaksjoner).

- KBN gir lån til kommuner, fylkeskommuner, interkommunale/kommunale/ fylkeskommunale selskaper samt andre selskaper/organisasjoner som utfører kommunale oppgaver mot kommunal, fylkeskommunal eller statlig garanti. Kredittrisiko for utlån skal være svært lav og begrenser seg til betalingsutsettelse da betalingsforpliktelsen ikke kan falle bort. Det er fastlagt i kommunelovens § 55 at kommuner og fylkeskommuner ikke kan slås konkurs. I kommuneloven er det også gitt bestemmelser om de prosedyrer som skal følges dersom betalingsutsettelse må iverksettes. Etter disse bestemmelsene overtar staten ved Kommunal- og moderniseringsdepartementet styringen av en kommune dersom kommunen ikke kan oppfylle betalingsforpliktelsene. Dette vil i praksis sikre långiver mot tap av akkumulert gjeld og påløpte renter.
- Det inngås sikringsforretninger for å avdekke rente- og valutarisiko. Ved inngåelse av disse tar KBN på seg kredittrisiko på motparten. KBN aksepterer kun lav kredittrisiko på disse motpartene. Motparter er finansinstitusjoner og clearinghus. KBN benytter sikringsderivater for å sikre markedsrisiko på innlån, for å bytte finansiering i annen valuta til norske kroner, for å sikre markedsrisiko på utlån og likviditetsportefølje og for kort likviditetsstyring. KBN har aktive derivatavtaler med 34 forskjellige motparter.
- Kredittrisiko i likviditetsporteføljen skal være lav. Forvaltningen er underlagt blant annet likviditetskrav, ratingkrav, diversifiseringskrav, samt krav til motpart- og instrumenttyper. Gjennomsnittlig vektet rating på porteføljen var AA+ (lavest av S&P og Moody's) og omtrent 68 prosent av likviditetsporteføljen var plassert i papirer som har risikovekt 0 prosent.
- Gjennomsnittlig løpetid i likviditetsporteføljen var 1.51 år ved årsskiftet. Motparter er stater og sentralbanker, lokale og regionale myndigheter, finansinstitusjoner, obligasjoner med

² Institusjonen benytter finanssystemet Murex, en egenutviklet applikasjon KBLoan for utlånsvirksomheten samt regnskapssystemet Global fra Visma i sin styring og overvåking av markeds-, likviditets- og kredittrisiko.

³ KBN har etablert planer og mulige tiltak for å gjenopprette bankens finansielle stilling etter en alvorlig svekkelse. Gjenopprettingsplanen oppdateres minst årlig.

fortrinnsrett, offentlig eide foretak og multilaterale utviklingsbanker innen OECD. Den lave løpetiden begrenser kredittspreadsrisikoen i likviditetsporteføljen.

Tabellen under viser gjennomsnittlig vektet løpetid per ratingklasse i likviditetsporteføljen per 31.12.2019 (beløp i tusen NOK).

<i>Ratingklasse</i>	<i>Hovedstol</i>	<i>Gj.snitt vektet løpetid</i>
AAA	49 092 745	1.53
AA+	67 516 977	1.57
AA	8 228 177	1.98
AA-	4 818 345	1.45
A+	5 355 447	0.73
A	641 386	0.01
A-	-	-
NR	6 066 493	0.95
Sum	141 719 570	1.51

Tabell 5 - Gjennomsnittlig vektet løpetid for ratingklasser i likviditetsporteføljen

For alle motparter reguleres den eksterne kredittrammen av forskrift om store engasjementer. I tillegg har institusjonen et internt rammeverk for fastsettelse av kredittrammer. KBN har valgt å benytte standardmetoden for rapportering av kapitaldekning for kredittrisiko.

KBN benytter den skalaen som angis av de internasjonale ratingbyråene Moody's og Standard & Poor's for rating av engasjementer i likviditetsporteføljen. KBN benytter den laveste ratingen av de to. Ratingendringer følges opp kontinuerlig. Alle låntakere vurderes med intern kredittanalyse.

<i>Engasjementskategori</i>	<i>Rating- eller eksportkreditbyrå</i>
Stater og sentralbanker	Moody's og S&P
Lokale og regionale myndigheter	Moody's og S&P (aktuelle stat)
Offentlig eid foretak	Moody's og S&P
Multilaterale utviklingsbanker	Moody's og S&P
Internasjonale organisasjoner	Moody's og S&P
Institusjoner	Moody's og S&P
Foretak	Moody's og S&P
Massemarkedsengasjementer	Ikke aktuelt
Pantesikkerhet i boligeiendom	Ikke ratet
Pantesikkerhet i næringseiendom	Ikke aktuelt
Forfalte engasjementer	Ikke aktuelt
Høyrisiko engasjementer	Ikke aktuelt
Obligasjoner med fortrinnsrett	Moody's og S&P
Andeler i verdipapirfond	Ikke aktuelt
Øvrige engasjementer	Ikke aktuelt
Verdipapirisering	Moody's og S&P

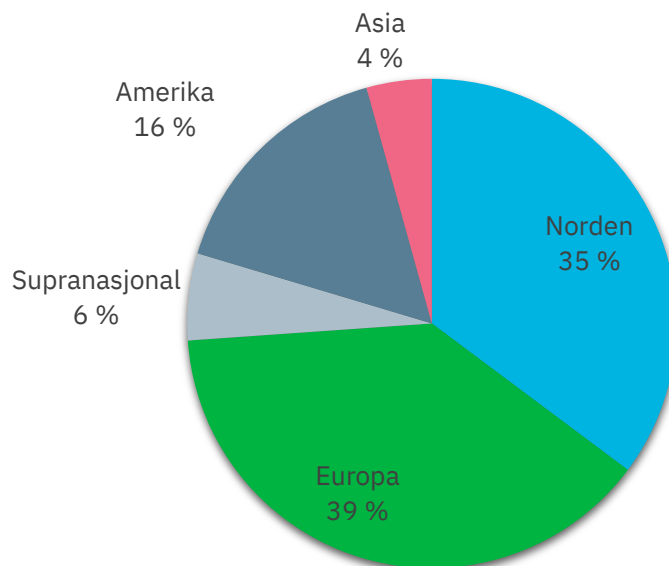
Tabell 6 - Rating av engasjement

Tabell 7 viser engasjementsbeløp hvor bruk av ratingbyråer har dannet grunnlaget for vektingen per 31.12.2019. Beløpene er uten tillegg av garantier og sikkerheter (beløp i tusen NOK).

Engasjements- kategori	Rating- eller eksportkredittbyrå	Markeds- verdi	Andel av totalt beløp
Stater og sentralbanker	Moody's og S&P	26 574 832	23%
Lokale og regionale myndigheter	Moody's og S&P (aktuelle stat)	19 877 544	17%
Offentlig eid foretak	Moody's og S&P	5 892 495	5%
Multilaterale utviklingsbanker	Moody's og S&P	7 009 855	6%
Institusjoner	Moody's og S&P	17 488 796	15%
Foretak	Moody's og S&P	2 614 700	2%
Obligasjoner med fortrinnsrett	Moody's og S&P	35 533 851	31%
Verdipapirisering	Moody's og S&P	5 522	0%
Totalt		114 997 594	100%

Tabell 7 - Engasjementsbeløp ut i fra ekstern kreditt rating

Figur 2 Geografisk fordeling av likviditetsporteføljen viser markedsværdien av likviditetsporteføljen fordelt på geografiske områder per 31.12.2019.

Figur 2 Geografisk fordeling av likviditetsporteføljen

Note 27 i årsrapporten for 2019 gir oversikt over kredittrisiko for hele balansen per 31.12.2019 for både ratede og ikke-ratede engasjementer fordelt på ulike risikoklasser og fordelt på land.

Ansvar for oppfølging av restanser er tillagt kunde- og markedsansvarlige og det er fastsatt rutiner for oppfølging, rapportering og eskalering.

Beskrivelse av metodikk for forventet kreditttap iht. IFRS 9 fremgår av avsnittet «Regnskapsprinsipper» i årsregnskapet. KBN har ikke hatt faktiske tap og har ingen misligholdte engasjementer per utgangen av 2019.

Tabellene under viser samlet engasjementsbeløp for kredittrisiko oppdelt i engasjementstyper per 31.12.2019 (beløp i tusen NOK).

<i>Fordelt på signifikante geografiske områder</i>	<i>Bokført verdi</i>
Norden	352 142 995
Europa	47 208 444
Supranasjonal	7 009 855
Amerika	19 606 251
Asia	5 259 041
Oseania	-
Beregningsgrunnlag for derivater	10 072 598
Øvrige anleggsmidler	1 466 177
Postet collateral	-
Tilleggskrav for CVA-risiko	300 282
SUM	443 065 644

Tabell 8 - Kredittrisiko fordelt på geografisk område

<i>Fordelt på bransje</i>	<i>Bokført verdi</i>
Norges bank	-
Forretningsbanker	-
Sparebanker	-
Kredittforetak	16,583,671
Kommuner og fylkeskommuner	262,632,925
Interkommunale selskaper	15,010,330
AS og stiftelser med kom. Garanti	33,247,942
Lån til Ansatte	30,508
Livsforsikringsselskaper	-
Utenlandske finansinstitusjoner, multilaterale utviklingsbanker og statsgaranterte banker	30,391,147
Statsforvaltning i utlandet	46,452,375
Utenlandske, ikke finansielle foretak	21,570,402
Beregningsgrunnlag for derivater	10,072,598
Øvrige anleggsmidler	1,466,177
Postet collateral	-
Tilleggskrav for CVA-risiko	300,282
Uavregnede lån	5,307,289
SUM	443,065,644

Tabell 9 - Kredittrisiko fordelt på bransje

<i>Fordelt på løpetid</i>	<i>Bokført verdi</i>
Gjenværende løpetid < 1 år	82 639 261
Gjenværende løpetid > 1 < 5 år	45 686 631
Gjenværende løpetid > 5 år	297 593 406
Beregningsgrunnlag for derivater	10 072 598
Øvrige anleggsmidler	1 466 177
Postet collateral	-
Tilleggskrav for CVA-risiko	300 282
Uavregnede lån	5 307 289
SUM	443 065 644

Tabell 10 - Kredittrisiko fordelt på løpetid

Engasjementer med derivater som inngår i bankporteføljen per 31.12.2019 er som følger (*beløp i tusen NOK*):

<i>Fordelt på signifikante geografiske områder</i>	<i>Bokført verdi</i>
Amerika	3 680 702
Asia	433 775
Europa	3 963 107
Norden	1 185 526
Oseania	809 488
SUM	10 072 598

Tabell 11 - Kredittrisiko for derivater fordelt på geografisk område

<i>Fordelt på bransjer eller type motpart</i>	<i>Bokført verdi</i>
Forretningsbanker	105 332
Utenlandske banker	9 967 266
SUM	10 072 598

Tabell 12 - Kredittrisiko for derivater fordelt på bransje/ type motpart

<i>Fordelt på løpetid</i>	<i>Bokført verdi</i>
Gjenværende løpetid < 1 år	36 771
Gjenværende løpetid > 1 < 5 år	2 100 877
Gjenværende løpetid > 5 år	7 934 950
SUM	10 072 598

Tabell 13 - Kredittrisiko for derivater fordelt på løpetid

KBN tar hensyn til sikkerheter ved fastsettelse av kapitalkrav for kredittrisiko. KBNs faktiske derivateiendeler iht. rammeavtalen for motregning utgjorde NOK 3,5 mrd. mens KBN hadde mottatt NOK 3,3 mrd. kroner i kontanter som sikkerhet for denne eksponeringen per 31.12.2019 i henhold til rammeavtale for sikkerhetsstillelse. KBN inngår ikke kredittderivater e.l. derivater som kan gi «wrong way» eksponering. Dersom KBN hadde blitt nedgradert fra AAA til A ville banken måtte postere ekstra sikkerhet til enkelte motparter. Per 31.12.2019 har KBN ingen eksponering mot slike motparter og vil derfor ikke ha måttet postert ytterligere sikkerhet ved en evt. nedgradering fra AAA til A.

Utlån: Samlet engasjementsbeløp for selskapslån som er sikret i sin helhet med garanti fra kommune eller fylkeskommune utgjorde NOK 31,8 mrd. per 31.12.2019.

Likviditet: Verdipapirer med garantier utgjorde 17 prosent av institusjonens likviditetsportefølje ved årsskiftet. Hovedkategorier av garantister er regionale myndigheter og utenlandske stater. Samlet engasjementsbeløp som er sikret med garantier i institusjonens likviditetsportefølje tilsvarer NOK 20,1 mrd. per 31.12.2019.

Tabell 14 viser totalt engasjementsbeløp før og etter sikkerheter per 31.12.2019 fordelt på engasjementstype for engasjementer som omfattes av sikkerheter (*beløp i tusen NOK*).

<i>Engasjementstype</i>	<i>Engasjementsbeløp før sikkerhetsstillelse</i>	<i>Engasjementsbeløp etter sikkerhetsstillelse</i>	<i>Differanse</i>
Lokale og regionale myndigheter	303 954 874	344 575 173	40 620 299
Stater og sentralbanker	26 574 832	37 240 874	10 666 042
Institusjoner	17 498 593	938 310	(16 560 283)
Foretak	34 726 057	-	(34 726 057)
SUM	382 754 356	382 754 356	-

Tabell 14 - Totalt engasjementsbeløp før og etter sikkerheter

2.3.1.1 KREDITTRISIKO FOR FINANSIELLE MOTPARTER

Det eksisterer en risiko for at en motpart i en sikringsforretning (derivat) ikke klarer å møte sine forpliktelser.

KBN har lav risikoappetitt for kredittrisiko på finansielle motparter. KBN har fastsatt grenser for maksimal eksponering for hver motpart. Disse motpartene er norske eller internasjonale finansinstitusjoner med krav om at disse er under tilsyn og har rating⁴ A-/A3 eller høyere.

KBN krever at det inngås en rammeavtale ved opprettelse av alle nye motpartsforhold som forutsetter bruk av derivater og gjenkjøpsavtaler. For derivater innebærer dette ISDA-avtale og CSA-anneks, som innebærer utveksling av sikkerheter mellom KBN og motparten med sikte på å eliminere kredittrisikoen. Sikkerheten stilles i form av kontanter. Motpartseksponeringen måles og overvåkes løpende. Avtalene inneholder bestemmelser om ekstra sikkerhetsstillelse til fordel for KBN dersom motpartens rating svekkes til gitte nivåer, samt opsjon for avvikling av derivatkontraktene også på forhåndsavtalte ratingnivåer. KBN har daglig verddivurdering av motpartseksponering og sikkerheter og benytter avansert metode for sikkerhetsstillelse i kapitalkravsregelverket. KBN bruker ikke kredittderivater.

For derivatavtaler som er underlagt clearingplikt er KBNs eksponering mot en «sentral motpart» (LCH.Clearnet Ltd.).

Tabellen under viser brutto virkelig verdi (balanseført verdi) i mill. NOK for derivater før det er tatt hensyn til motregning og sikkerheter. Netto virkelig verdi viser verdi før sikkerheter per 31.12.2019.

Derivattype	Netto virkelig verdi	Brutto virkelig verdi
Renteswapper	799 420	4 947 592
herav clearet	(424 740)	3 323 444
Valutaswapper mv.	(12 930 729 113)	10 025 922 700
Varerelaterte derivater	-	-
SUM	(12 350 035)	15 018 152

Tabell 15 - Verdi finansielle derivater

Finansielle derivater er beskrevet i note 21 i årsrapporten 2019. Effekten av netting og kontantsikkerhetsstillelse er beskrevet i note 22 i årsrapporten 2019.

KBN benytter motregning av derivater ved rapportering av kapitaldekning. Ved konvertering av rente- og valutaderivater til kredittrisiko kan bilaterale motregningsavtaler godkjennes som risikoreduserende. Motregningsavtaler konverteres til kredittrisiko ved å benytte netto reinvesteringskostnad. Effekten av motregning kommer til fradrag, og reduserer dermed beregningsgrunnlaget for kapitaldekning.

KBNs krav til motregning av derivater fremgår av kapitalkravsforskriften:

- Institusjonen må ha inngått en bilateral motregningsavtale som gir rett til motregning av alle forpliktelsene som omfattes av avtalen ved mislighold.
- Motregningsavtalen skal være gyldig etablert.
- Institusjonen skal ta hensyn til motregning ved måling og styring av motpartsrisiko for hver motpart ved fastsettelse av risikorammer.

⁴ Definert hhv. iht. Standard & Poors og Moody's ratingskala.

Effekten av motregning består av to deler:

- Nettoeffekt av motregningsavtaler, differansen mellom brutto reinvesteringskostnad og de tilsvarende nettobeløp som fremkommer etter at motregningsavtaler er hensyntatt.
- Potensiell fremtidig kreditteksponering, definert som⁵: $PFE = (0.4 \times PFE_{BTO}) + (0.6 \times NBF \times PFE_{BTO})$

2.3.1.2 KREDITTRISIKO VED VERDIPAPIRISERING

KBN har én posisjon tilknyttet verdipapirisering som inngår i likviditetsporteføljen og utestående volum per 31.12.2019 utgjør 0,004 prosent av forvaltningskapital.

Posisjonen har følgende risikovekt, der KBN bruker den laveste av S&P og Moodys:

Risikoklasse	Risikovekt	S&P	Moody's
1	20 %	AAA	Aa2

Tabell 16 - Risikoklasse og vektning (standardmetoden for langsiktig rating)

For risikostyring overvåker KBN offisiell kredittrating og foretar intern analyse av fundamentale forhold i markedet der posisjonene er plassert.

Posisjonen er denominert i Euro, er av aktivaklasse "prime RMBS", og utgjør NOK 6 mill. Underliggende risiko for posisjonen er boligmarkedet i Spania.

Verdipapiret ble anskaffet med intensjon om å holde til forfall, og er klassifisert regnskapsmessig som amortisert kost under IFRS 9. Posisjonen blir vurdert for nedskrivning ved objektive bevis for verdifall. Per 31.12.2019 er det ikke foretatt nedskrivninger i denne porteføljen.

2.3.2 MARKEDSRISIKO

Markedsrisiko består av basis-, rente- kredittspread- og valutarisiko og påvirkes av spesifikke markedsbevegelser.

2.3.2.1 BASISRISIKO

Basisrisiko oppstår i forbindelse med valutasikring av bankens innlån. Valutasikringsderivater benyttes utelukkende til å redusere valutarisiko. Valutasikringsderivater medfører eksponering mot en basis spread (cross currency basis swap spread) som utgjør en markedsrisiko for Kommunalbanken.

2.3.2.2 RENTERISIKO

Renterisiko oppstår i forbindelse med bankens utlans- og innlånsvirksomhet. Renterisikoen er et resultat av at rentebindingstiden for bankens eiendeler og gjeld ikke er sammenfallende, samt at inn- og utbetalinger faller på forskjellige tidspunkt. Som et ledd i bankens styring av renterisiko på eiendeler og gjeld benyttes finansielle instrumenter for å minimere renterisiko.

Banken har innlån og likviditetsplasseringer i ulike valutaer. Rente- og valutarisiko sikres per transaksjon for alle valutaer unntatt NOK, USD og EUR. Renterisikoen i disse valutaene sikres med renteswapper, slik at banken kun har eksponering mot endringer i tre måneders pengemarkedsrenter.

⁵ PFE = potensiell fremtidig kreditteksponering for alle kontrakter som omfattes av motregningsavtalen
 PFE_{BTO} = potensiell fremtidig kreditteksponering for alle kontrakter som omfattes av motregningsavtalen (hovedstol × multiplikator). NBF = «netto-brutto forholdet» - netto reinvesteringskostnad delt på brutto reinvesteringskostnad, delt på brutto reinvesteringskostnad for tilsvarende kontrakter.

Renterisikoen med rammer fremgår i note 28 i årsrapporten og er summen av renterisiko i anleggs-, sikringsbokførings og «hold-til-forfall porteføljen». KBN har ingen handelsportefølje.

2.3.2.3 KREDITTPREADRISIKO

Kredittspreadrisiko er definert som risiko for endring i markedsverdi på obligasjonsinvesteringer som verdsettes til markedsverdi. Bankens likviditetsportefølje er eksponert for kredittspreadrisiko. Kredittspreadrisiko begrenses ved hjelp av ulike løpetidsbegrensinger.

2.3.2.4 VALUTARISIKO

Valutarisiko defineres som risiko for tap i markedsverdier som følge av svingninger i valutakurser. Valutarisikoen oppstår som følge av at bankens innlån hovedsakelig er i utenlandsk valuta, mens utlån er i norske kroner. Bankens finansielle retningslinjer krever sikring av all valutarisiko knyttet til balanseposter. Det kan imidlertid oppstå kortsiktige nettoposisjoner knyttet til resultatposter i USD og EUR. Valutarisiko sikres både på transaksjonsnivå og porteføljenivå. Rammen for valutarisiko er NOK 12,0 mill. for en absolutt kursendring i alle valutaer.

Valutarisiko fremgår fra note 29 i årsrapporten.

2.3.3 OPERASJONELL RISIKO

KBN har valgt basismetoden for å beregne kapitalkravet for operasjonell risiko. Beregningsgrunnlaget i basismetoden er 15 prosent av gjennomsnittlig inntekt⁶ de tre siste år multiplisert med 12,5, beregnet ved regnskapsårets slutt.

KBN anvender en intern metode i vurdering av operasjonell risiko. Data fra overvåking av den operasjonelle risikoen inngår i institusjonens internkontroll og bidrar til bedret styring av risikoutsatte prosesser i institusjonen. Dette gjør det mulig å sette inn tiltak tidlig i prosessen.

2.3.4 LIKVIDITETSRISIKO

2.3.4.1 STRATEGI OG STYRING

Likviditet og finansiering har som overordnet mål å understøtte bankens utlånsvirksomhet.

Banken skal sikre finansieringen gjennom å spre innlån over de viktigste valutaene, over forskjellige investorgrupper og søke en jevn forfallsprofil tilpasset utlånenes løpetid. For å kunne møte en krise i finansmarkedet og uforutsette utbetalinger skal banken ha tilstrekkelig likviditetsreserve. Reserven skal investeres i likvide verdipapirer med høy kredittvurdering. Den forretningsmessige drift av likviditetsforvaltning og bankens finansiering skal gjennomføres mest mulig kostnadseffektivt gitt bankens rammer og retningslinjer.

Likviditetsrisikoen i banken er underlagt og utgår fra styrets risikoappetitt. Styret har for 2019 fastsatt denne til «svært lavt». Overordnet risikoappetitt er operasjonalisert i form av risikorammer som er utarbeidet spesifikt for bankens likviditetsrisiko og balanse. I tillegg skal likviditetsbeholdningen sikre at KBN innfrir regulatoriske krav til enhver tid og det er lagt til grunn at styrets krav til LCR skal være er minst 150 prosent (signifikante valuta er fastsatt å være minimum 110 prosent med unntak for norske kroner der kravet er satt til å være minimum 60 prosent), og NSFR minst 110 prosent, mot det myndighetsfastsatte minstekravet på 100 prosent.

2.3.4.2 RISIKOMÅL OG RAMMER FOR LIKVIDITETSRISIKO

Bankens likviditetsbehov er summen av fremtidige forventede og uventede inn- og utbetalinger. Likviditetsstyringen tar utgangspunkt i forventede inn- og utbetalinger som er kontraktuelt fastsatt. Disse består av avdrag og rentebetaling på utlån, kontantstrøm på derivatkontrakter, avdrag på

⁶ Iht. kapitalkravsforskriftens definisjon.

innlån og innbetalinger på innlån som er kontraktuelt inngått. Likviditetsforvaltning i banken omfatter styring av inn- og utbetalinger på inntil 1 år. Kommunalbanken holder en likviditetsportefølje med formål å kunne møte sine forpliktelser i 12 måneder uten tilgang på ny innlåning. Rammer og styring legger til grunn at banken alltid skal ha tilstrekkelig likviditet til å operere minimum 10 måneder uten ytterligere finansiering. Utvikling i tilgjengelig likviditet målt mot rammen følges opp på daglig basis.

I tillegg til kontraktuelle likviditetsstrømmer er styring og rammer for likviditetsrisiko basert på potensialet for uforutsette likviditetsbehov. Bankens uforutsette likviditetsbehov er en funksjon av variasjon i sikkerhetstillegg til derivatmotparter som følge av markedsrisiko, økt sikkerhetstillegg som følge av en nedgradering av bankens rating, trekning på kommiterte ikke-utbetalte lån, utlånsvekst, manglende oppgjør og/eller innbetaling fra motparter og markedsforventning om tilbakekjøp av egen gjeld.

For å ivareta risikoen som overnevnte effekter representerer har banken utarbeidet et eget likviditetsrisikorammeverk med tilhørende rammer som stiller krav til tilgjengelig likviditet for risikohorisontene 3, 30 og 90 dager. Risikomålet er basert på en stresstest som tar utgangspunkt i den mest vesentlige risikoen som er variasjon i sikkerhetstillegg til derivatmotparter. Likviditetsbehovet som potensielt kan oppstå under markedsscenarioet for de ulike risikohorisontene utgjør grunnlaget for likviditetsrammer med tilhørende krav til likviditet i rammeverket.

KBNs styre og ledelse vurderer bankens rammeverk for likviditetsstyring til å være godt tilpasset bankens forretningsmodell og balanse. Nivået på tilgjengelig likviditet og likviditetsrammer er tilstrekkelig for å understøtte bankens likviditetseksposering.

Utfyllende informasjon om likviditetsrisiko fremgår i note 30 i årsrapporten for 2019.